

دارالهفائمه

باب عالي جاده سنه دايره مخصوصه

آبوئه سره اعظمي

همالك عثمانيه ده سنه لکي (٦٥) ، الکي
آيلاني (٤٥) غروشد. همالك اجنبیه ده
سنه لکي (١٧) ، آلتی آيلاني (٩) فرانقدر.
[ايضاً : نسخه سی اللہ پاره ، آلتی
آيلاني بر جلد ، هر جلد ٤٦ نسخه در.]

اضطرارات

آبوئه بدلي پشيندر.

آدرس تبديلمانده قرق پاره ملك
پول کوندرملی در.

مسکكه موافق آثار مع المعنويه
قبول اولنور. درج ايديلمهين يازيلر
اعاده اولونماز.

دينی ، علمی ، ادبی ، سیاسی هفتہ لق مجموعه اسلامیه در

١٩ شعبان المعظم ١٣٣١ نجاشیه ١١ تموز ١٣٢٩

جلد ١٠

عدد ٢٥٤

قالیور. تعصی ترک ایده رک نظر انصافله محاکمه ایدلم : بوکون محیّات دینیه منزی
ادله ؟ عقاییه و نقاییه ایله اثباته مقدار فاج طابه یتیشیور ؟ . . .
علی الاکثر اویش بش یکرمی سنه مدرسه بکلیان بر افادی ، منزایای شرعیه به
بحق کسب و قوف ایتمدیکی اچوون .ین حاجته خصمته فارشو دلائل و قنوه
سردندن مع التأسف عاجز قالیور . چونکه او قو دینی شیلردن خاطر نده برشی
قالامشکه باحشه و هارضه ایده ون !!!

علوی بوفکره، منور بدماغه مالک اولدینی حاله محضًا حضرت علم تحصیل
اینک او زده مملکتی، آنا و بابایی، قرداش و اقربایی " کایله بیک درلو مناجه
قاتلانه رق تویه واستانهول کی محله کیدن بیچاره طلبه حائز اولدینی او آتشین
زکایی بیوده محو ایدوب کیدیور . مع التأسف حقیله خادم دین و مرشد مات
اوله میور . ایشته بونک ایچوند که درلو درلو تحقیرات و اعتراض اته هدف
آیور . عجما بونک چاره نجات و اسجاپی درسعام افسدیلر بیچون
دوشونیور ! .

کندلار تدریس ایدمکده اولان کتابلرک . احتیاجات زمانیه مزی تأمینه کافی
اولمدیغنى . بـارهـلـى مشـکـل اـبـاقـ حـبـیـلـه طـلـبـه بـکـدـن اـکـلـاـیـهـ مدـیـغـىـ ، بـاـکـه
کـنـدـیـلـرـسـه بـرـ مـلاـلـ کـلـدـیـکـىـنىـ ، مـطـلـوـبـ درـجـهـ دـهـ فـائـدـهـ نـدـ اوـلـهـ دـقـلـرـنـدـنـ عـادـتـاـ
بـیـهـودـهـ اـفـنـایـ عـمـرـ اـیـتـکـدـهـ اوـلـدـقـلـرـبـىـ ، «ـمـعـاذـ اللهـ» بـوـحـلـ دـوـامـ اـیـدـرـسـهـ بـحـقـ
لـقـيـنـاتـ دـیـنـیـهـ دـهـ بـوـانـهـ جـقـ آـدـمـ قـالـهـ جـغـىـ ، مـلـتـكـ تـرـقـیـاتـیـ اـیـسـهـ آـجـقـ مـرـشـدـ
اـیـلـهـ حـاـصـلـ اوـلـهـ جـغـىـ ، وـمـرـشـدـکـدـهـ طـابـهـ عـلـوـمـدـنـ اوـلـسـیـ ضـرـورـیـ بـوـلـنـدـیـغـىـ بـنـهـ
درـسـعـامـ اـفـنـدـیـلـرـ دـوـشـوـنـوـبـدـهـ اـصـلـاـحـیـ جـهـتـهـ نـوـسـلـ اـیـدـهـ رـکـ مـتـفـقاـ مـرـجـعـنـهـ بـچـونـ
شـکـاتـ اـنـدوـرـلـ ؟

زمانزده بىك چق كيمسلر وارد رکه قرآن ظليم الشان يالكز نماز، آبدست
كى عبادانى آمر، سرقت، زفاكى قباحتلى ناهى اولوب حاشا سعىك، ترقى، تعالى
ايشه نك محسناڭى ييان ايلىز ظن ايدىيورلو، حالبىكه او قرآن جليل الشان ترقىامرك
وسعى وغيرتىدە بىر دوام او لمەمنزك يالكز محسناڭى دككى، بلکە يوانى واصولنى
سېلە بىزه ييان يوردىيغى وبوکون فنا ثابت اولان نېجە نېجە حقائق ودقائقى اون
اوچ عصر اول خېر ويردىكى ارباب بصر و باصىرت عندىندە معلوم و محقق دكلىيدىر.
لكن بۇنى اھالىزە تفهم ايدەجىك كېيدىر؟ بالطبع طلبە علومىدر. طلبە علومىكىدە
اوقدىيغى درس كىندىزىنە منفعت و بر منرسە عجىبا آخرە نصل منفعت بىخش ايدىر؟
(طبىب يداوى الناس وهو صريض) كلامىنە ماسىدق دوشمىزلىرى ؟

شمشی بوده ایزده بولنان عقائد کتابی کو زدن پچیره لم . زمانزده موجود او لان معارض و مخاصمه عزی ده فارش مرزه آله مده آنرله مباحثه به کیریشه لم . عجبا بومکنه ؟ آنلری اقناع ایده بسایر می نیز ؟ بن کندی حسایه « ایده میز » دیه جواب و بیورم . چونکه بزم او قردم غم عقائد کتابی شو زمانده موجود او لان ما بون و طبیعیونه فارشو تریب ایدلما مش ؛ بلکه بوندن بر قاج یوز سنه اول موجود او لان معزله ، سوفسطائیه کی بر طاقم مذاهبه فارشو دلائل عقلیه و نقایه ایله مباحثه نمداوه صورتیله تریب ایدلشد رکه ظن ایدر . هم زمانز بو کی مذاهب اربابندن کیمه قلامشدر . بلکه آنلرک مقامه مادیون و طبیعیون مذهبیه قائم اولشد رکه بومذاهاب سقیمه نک ترویجی خصوصنده بر طاقم رساله لر بیله تریب ایدل بدکنی ، کنجلر مزدن بر قسمتک ده بورساله جکاری مطالعه ایلدکارینی ، هنوز تکمیلات فکری به مالک و حقائق قرائیه به آشنا اولمده قلندن تبعات علمیه لری ده واسع بر مقیاسده بولنـ یغمدن آنلرک مسلک سقیمه صاپه رق عقیده لری نسیم ، اکثریا او مسلک نا مقبوله بی مدافعه ایلدکارینی کوربورز . بوفنا فکر ایسه « نعوذ بالله » کوندن کونه شیوع و انتشار اتکده ، اطراف واکنافه اینجه دن اینجه به قفل جمله صاچقده درکه بوندن حاصل او لان مسئولیت عنویه ده بالطبع زمانزده کی علمـ اـه راجه در . چونکه آنلر بوندنک خادمی رومات اسلامیه نک مرشد و مقتدا بهیدلر . اعتقادیات و عملیاته عائد عن دلیل هرنـ سویلر لر سه کلاملری قبول او لنو در . عوام و خواص عهدنده پک بیوک بر تأثیر جرا ایدر .

شـو حـالـه عـالم اـسـلامـي وـرـطـه فلاـكـتـدن تـخـلـیـص اـیدـهـجـكـ هـرـکـه دـیـتـیـ
وـبـلـکـه دـنـیـوـی اوـلـانـ منـافـعـکـدـه اـصـوـلـیـ تـعـلـیـم وـتـفـہـیـم اـیدـهـجـكـ صـنـفـ علمـاـدرـ .

نحو و علم

طایم علوم و هنر کنگره:

صلاح مدارس و اسباب اختطاط هنر

اصلاح دارس حقنده پک چو ق اذکار و دره اصحابی بیان مطلعه و سرد مقال ایتش
ایسه لرده مع التا سف بو نلره پ کاغ او زرنده قالمش ه موقع طبیقه تو نیاما شدر بو با بدہ هم
بیان ایده جکم فکر کد، بویله اوله جغنی بیایو رایسه مده تعقیب ایتکده او لدی غمز اصولک
سقامتنی سلکد اشم بو انان طلبه علوم افنديله من غیر حد بیان ایله بو اسلوبک
اعدیانی علامی کرامدن استرحام ایلک صورتیله ذهمه تبادر ایدن بعض سوزلری
یازمغی کند مجھه مناسب کوردم . احتمالکه : ذکر عاجزانم بعض کیمسه لرجه
شايان قبول کورلمه به بیایر . اکن اجتهاد اجتهادی نقض ایتمدیکی ایچون بخی
تخطیه ایتسکه حقلری ده اوله من .

فکر قاصرانهم ایسه اولاً بیان ایده جکم وجه او زده مدارسک پروغرمنی
تهدیل و ثانیاً تطبیق آنکه برابر طایه علومه درس او قوّعقدر . دقت بیورلسونکه
پروگرامک تهدیلی دیورمه تبدیلی دیمیورم . چونکه تدریس ایدلکده اولان
ذنوں متنوعه نک شرحلرندن ماعداً استک قالدیرلسی طرفداری دکل ، بلکه تهدیل
وارداح ایدلسی طرفداری یم شمدی تدریس ایدلکده اولان درسلک سقامتنی
بر دفعه اکلاپهم :

بوراده خاطریه بى سؤال کلیور . عجبجا او قونان در سلردن . قصد قواعد
ومسائل ضبط ایتکمیدر ، بى قسه لغات عربیه يه آشنا او لمقیدر ، بوقسه هر
ایکیسیده مطلوبیدر ؟ بورامی شاین تدقیق و شایان تأمل بى مسئله در ! اکر
جواهراً هر ایکیسیده مطلوبدر دینلیورسه تعقیب ایدلکده اولان اصولك بوكا
کافی او لمدیني تجز بهزله ثابتدر . چونکه المزده تداول ایدن کتابنرده دائماً
عین الفاظ و عین مثالك تکرر ایتدیکنی ، مثلاهانکی نحو کتابنی آچش اولسهاق
• طلاقا « ضرب زید عمروا » ومنطق کتابندهده « الانسان حیوان ناطق »
• مثالریخی کوریزکه : بوکی مثالردن طلبہ علومك لغت عربیه يه بحق آشنا
اوله ، یه جنی بدبهیدر . دکل طلبہ علوم ، سین و فیره تدریسیله مشغول اولان
در-عام افندیلر بیله الفاظ غریبه ، لغات عجیبه یی حاوی اولان ایيات و اشعاری
کتب لغاته مراجعت ایتکسزین حل ایده میورلر ، اولاد عربدن برداهه تصادف
ایتسه لر ، کالمه دن عاز قاییورلر .

لسان عرب او زده تحریر ایدلش اولان کتالری او ن بش یکرمی سنه
او قوب، او قودوبه او لسان ایله افاده مرام ایده جك قدر سوز سویله مه مک
نه قدر غرب، نه درجه عجیبدر ! عرججه تکلم ایمک ایسه عرب قرداشلرمه پله
اولان رابطه بی نقویه ایمکله برابر فرآن کریم و احادیث نبویه هپ لسان عربی
وزده او لدیغی ایچون خواجه لرک و ملک علویک عرججه بی مکمل یلوب تکلمه
مقتدر او له لری، ایجایی زماننده تفسیره ولغته مراجعت ایمکسزین معنای قرآنی
اکلامه لری، کندیلرینه قارشو ایراد ایدیلان استله و احکام دینیه به جواب شافی
و مه لری لازمدر . حالبوکه بویله او لمیور واوله میور . دیمک که تدریس او انان
کتابلدن بومقصد حصوله کلیور .

برده قواعد و مسائل ضبطی جهتی دوشونه لم : اساساً کتابلر مشکل و مذاق
بر عباره ایله ترتیب او لخنه برابر فلان ذات شویله دیدی ، فلان ذات ده اکا
شو جوابی ویردی ، بنده شویله دیدم کی بـ طـاقـمـ کـوـرـلـتـیـلـرـ کـهـ هـیـچـ بـرـیـسـیـ خـاطـرـدـهـ
قالیور و او فندن استعمال ایدیله جك مقصده نه فوت المقاله برابر . قواعد
ومسائله ایوجه ضبط ایدلش اولیور . بیچاره طلبه نک اختیار غربت ایده رک
آلام و اکداره کوکس کروب رطوبتلر اچروسنده افنای عمر ایتدیکی یانه کار

بر طبله عمرینی ادن اش یکرمی سنه مدرسه به وقت ایدرسه صکره آندن برشی
بکله نیازد؛ مدرسه لرک عمر توریسی اولدینی هر کجه مسامدرو بالحاصه استانبول
محيطنده کی مدارسده پشامق پک مشکلدر، اور طوبتلر، مردار هواله قارشو
مبارزه حیاتیه بولنچ هر یکدیگر کاری دکلدر. مشاهدات بونی بزه پک اعلا
کوستپور، نصاک آرد صره اور طوبتک قربانی اوهرق کیدن اسک دکلدر!
غراشیدن بری ده - اکثر مدارسده وارد - بعض کیمسه لر یکرمی سکز
او تو ز پاشی متیوز اجازتی آلمش، هیچ برشیه نائل اوله مامش واولنچ احتمالی ده
یوق؛ بهوده بره او طه لری اشغال یدوب طورپورلر، عجبا بونلر طشه ره
کوندرسه ده قدرتلری یتدیکی قدر هر که تلقینات دینیه بولنسلر، بر خدمته
تشبت ایدوب ذرتیت پاشدیسلر، او طه لرینه طشه دن یکی کلن طبله قوانسنه
ننای اولور؟!

کذلک استانبولده بوقدر درسعام افندیلر وارد - بولنلر بر قسمی معاشرلیه
بر این مدرس اولهرق طشه ره کوندرسه ده هم اور اده طبله به تدریس و همه
امالی به تبلیغ احکامده بولنسه لر، شوزماندها - باب ترق نه دن عبارتیه بیان ایتسه لر،
دینی دنیوی هر کسی کندلرندن مستفید قیلسه لر اولمازی؟

مه وض فالدینفر فلاکت عظامنک منشأی ظلمات جهل دکلدر. بوکون
دینزک بقاسی قوتله، ژروتله، بونلر که آنچق علم و مارفله او له جفنی زمان و تجزه ره
بز کوستمدیمی؟ ارجله محاره او قیله، بای ایله اولور کن شمدى فورشون ایله
طوب ایله اولیورمی؟ آرق اویانه جفنز زمان دها کلبدیمی؟ بولنلک ترق ایتسی
علم و مارفله او له جفنی هپهز اعتراف ایقیوزی بز؟ عجبا بشیخت بونک اسلامی
جهتنه پچون تشبت ایقیور؟

محترم قاره! معلم دینامجه خاطره کتب معلمی کلسو، چونکه اونلر بالکز
چوحقله فکر و بره بیلورلر. بیوکاره ویره جک فکری ده آنچق خواجه و طبله
علومدر. لکن بواو قویشله ده طبله علوم برفکر ویر، مژ چونکه بر طاقم قال و قیل
ایله منور فکری، بلوث اولشددر.

برده طبله علومک الکرنه بولنلار مو عظه ره کتب معلمی کلسو، چونکه اونلر بالکز
واجب اولان شیلدن بریده بودر. چونکه اومو عظه ره مساعی بتریه نک
محسناتی و ترقیات ملتک ایجادلیه ارائه و تعلیم ایده جک بر طرزده ترتیب ایدلماشدر.
بلکه «فلان زاهد متاع دنیادن هیچ برشیه میل ایتزردی، دانما عادله و قت
پکیر بدی» کی بر طاقم حکایات مصنوعه و احادیث موضوعه ایله سرتدرکه ۱۰
عطلات و بطاشت توصیه ایتکدن باشقة بر فانده لری بوقدر انصاف ایدنم طبله
علوم بوکی موعظه کتابلریه هر کسی نصل ارشاد، ایقاظ ایده بیلر؟ عجبا بو
خصوصده قباحت کیمده در! بن فکر مجھه قباحتی بنه علمده بولیورم. بر آز
بوقاریده عرض ایدنیکم وجه او زده برحیث کتابی ترتیب ایتسه لرده درسک
ابتداشنده طبله به یومیه ایکنیش حديث او قوتسه لر، طبله ده کیتیکی یرلرده
او کتابدند تلقیناده بولنسه سعیک، زراتک، تجارتك فوئنی هر کسی بیان
ایتسه اولمازی؟

ایشته ملتک ترقیسی خواجه لر و طبله علومک تلقیناتیه او له جفنزد اولا:
طبله لک پروگرامی اسلام، ثانیاً کندلریه تطبیة تیله برابر درس او قویلیدر.
بر سنه صرف، ایکی سه مخو و فقه، ایکی سه تاخیص معانی ایله سقات اصول
و جزئیات ساٹه، ایکی سه ده تقاند ایله تفسیر او قویلورده او طبله عرب مجھه ده تکلم
ایدرسه آز زمان ایچرو سنده بیوک بر خادم دن ولورلر و کیدکاری محلار د. مکمل
بیان فکر ایده رک دینی دینی هر کسی مستفید قیلارلر ظننده یم!...
خلاصه فکرم طبله علوم چوچ او قویو بده برشی آکلاما مقدن ایسه آزا قومی،
طبله علومدن آفشه رل

هاشم

هم التأسف زمانزده کی عاما بوجهتی دوشونه میبورد. دوشونه میبورد دیه غدرت
غیر مقبوله ده بولنیورلر. بیشه بوکی شیلد ده اسباب المطااطمز اولیور.
اسلاف عظام «الله کندلرند راضی اویسون» فتوں مختلفه دن برد کتاب
پاپشلر و بر قسیده بولنله شروح و حوانی یازه رق مصنفلر، مقصیدنی ایضاخ
ایتشلر، دیک کچالیشوب میدانه بر طاقم علوم و فتوں قویشلر. عهده لینه
دوشن وظیفه بی ایفاده قصور ایمه مشرلر، عجا عصر مزده موجود الان علمای
کرامک عهده لینه ده بولنله بر وظیفه ترتیب ایقیوری؟ بوقس» ترتیب ایدیورده
آنلر نساجی ایدیورل!

اوت: زمانزده بولنلار علمای کرام حضراتیک اک برنجی او لهرق نهادلریه
ترتب ایدن وظیفه نظیفه، مادیون و طبیعیون و داڑیکی ترددی مذہلرک
کتابلریی مطالعه ایدوب آنلری الزام ایده جک بر صورتنه دلائل عقلیه و نقایه
ایله بر عقائد کتابی ترتیب ایده رک مزایای دینی مزی خصم اکلاهق، تصدیقه
محبوب ایک، طبله علومکده پروگرامی تهدیل و اصلاح ایلکدر...

مثلا: تدریس ایدلکده اولان فتوں مختلفه نک، هر درلندن بر ره
التحاب ایدیلوب عباراتی شرح و حاشیه هه محاج اولیه جق درجه ده تسهل و توضیح
ایلک، کتب فقهیه دن عبادات، مذاکرات و طلاقه عائده معمول به اولان، سائلی
طوبلایوب سهل عباره ایله بر کتاب ترتیب ایدوبده، معمول به اولان کوله
و جاریه بختیله طبله بی او غراشید برامق، شو زمانه اک زیاده بیانمی لازم
کلان بیع، اجاره، رهن، شرک الح، سائلی جامع و سهل عباره ایله سرتب
اولار «المحله» نامنده کی کتابی پروگرامه ادخل ایلک، بخاری، مسلم کی
كتب معتبره دن ذراعت، تجارت صناعت، محرباته عائده بر طاقم احادیث نبویه
طوبلایه رق آنی و کتاب یاوب طبله نحو او قومه باشلایجه اوکتابدند درسک
ابتداشند، تبرکاً ایکی حدیث شریف او قود رق عالمده اولان لذت هنریه
کندلریه تفهم ایله شوقلری تزیید اینک، طبله دلومک بومه بش افت ضبط
ایتسنی، عرب مجھه تکلم ایتسنی تخت مجموعتنه آلوب تکمیل نسخ ایدنجه به قدر
بیکارله افت از برلک صورتیه تفسیر، حدیث، فقه او قود کن مشکلات چکدیر -
مه، لک، «حفظ الصحیح» یه، «کتابتیه»، الحاصل زمانزک ایحاب ایدیکی فتوں
جدیده بیه داڑ اولان درسلرده عربی درسلری قدر اهیت ویرمکدر.

هله «تصورات و تصریفات» کی درسلری او قویان واقدان تطبيق ایقکدیر
عاجز الدقلری حالده درت بش سنه طبله نک عزیز و تمنی آنلرله پکیرمک هیچده
طوغزی دکلدر. و طبله علومک امتحانی سائل فقهیه کی دینی شیلره منحصر
اویلیو بده اکلام دینی منظانک تمیفلریه منحصر اولسی نه قدر تحف و نه درجه
کولنجدر!!

ایشته تکرار ایدیبورمک بولنلیفم زمانک ایج باشندن او لهرق علامات اوزریه
دوشن وظیفه مهمه متلری تسهل و توضیح ویان ایتیکم وجه او زده بر عقائد
کتابی، برده حدیث ایله متفه جمع و ترتیب ایلکدیر. له الحمد عصر مزده بولنلری
ایمغه مقتدر علاما اکسپیک دکلدر. لکن صرف همت و سعی وغیرت ایله ره
لازم در؛ ایمکلری تقدیرده طبله علومه قارشو سرد ایدیلان اعترافات علمایه
را هدر. چونکه پروگرام اصلاح اولنیزه، طبله ده او قود بیه درسلن بر لذت
حس ایتزرسه - هم بر طاقم عترافه مه وض قانیز، همه کونه خادم
دین آزالیر، کیدر. ایشته بو جهتند علاما پک بیوک بر مستشاریت معنویه
آلتنده قالیر و علاماتک (نز نصل زور ذوریه چالیشندۀ خواجه اویلیسق
طبله ده ایله ذ ر ذوریه چالیشسونه خواجه اویلیزون) دیمه لری طوغزی
بر نظره او له ماز. چونکه زمان دیکش شد. شمدى آز زمان ظرفند
چوچ هلم تحصیل ایدنک ایحاب ایدیبور. زیرا دور من دور نزیه ده. شمد انصکره
طبله علومک جرایله اداره میشت ایتسی آرق چکشدر. بر آن اول تحصیل علم
وکال ایدوبده مسعود یشمیق ایچون بهمه حال تجارت، ذراعت کی برایشہ تشبت
ایتلر لازم در.